

Голас Радзімы

№ 50 (1724)
17 снежня 1981 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Уладзімір КАРАТКЕВІЧ

БАГДАНОВІЧУ

Сцюжны час, бязмежна-суровы.
Спіць народ, нібы зерне ў раллі.

Ты прыйшоў
І гарачым словам
Рунь узняў на роднай зямлі.
Ты сказаў нам:
«Унукі Скарыны,
Дзе ваш гонар, моц і краса!
Есць у вас, як у іншых,
святыня.

Не давайце святynie псамі!
Не давайце з яе глуміцца,
Бо праспіць яна ясну зару,
Бо святы ізмурод заімгліцца
У пярсцёнку тваім, Беларусь».
Ты устаў на лютую сечу,
Бітву вечную сонца і хмар,
Узваліўшы на юныя плечы
Святагораў народны цяжар.
І не вынеслі жылы напругі:
Знік ты, лебедзь, у хвалях сівых,
Сплыў крывёю, загінуў «за другі»,
За мяне, за вас і за ўсіх.
І застаўся ты ў нашых душах,
Хоць наўекі знік у палях,
Вечна светлы і вечна дужы,
Вечна юны, як наша зямля.
Мы табой ганарымся — і плачам.

Мы нясем цябе ў сэрцы праз дым.
Нізка голаў схіляю, юначы,
Перад вечным глаголам тваім.
Смела крочу цяпер у пяскі я
Перад светлай заветнай гарой,
Бо як ёсць у народа такія —
Не загіне давеку народ.

9 снежня ў Мінску адкрыты помнік Максіму Багдановічу. На Траецкай гары, дзе пачуўся яго першы дзіцячы плач, ён стаіць, сузіраючы Радзіму сваю, горад свой, народ свой.

Фота С. КРЫЦКАГА.

Падзеі • людзі • факты

ПАСЛЯДОЎНАЯ
ПРЫНЦЫПОВАЯ
ПАЗІЦЫЯ

Чарговая XXXVI сесія Генеральнай Асамблеі ААН набліжаецца да завяршэння. Пры абмеркаванні ў трэцім камітэце даклада ЭКАСАС з аналізам дзейнасці розных органаў сістэмы ААН, накіраванай на садзейнічанне міжнароднаму супрацоўніцтву ў галіне правоў чалавека і сацыяльнага развіцця, выступіў прадстаўнік БССР Н. Камісарыў.

У пятым камітэце закончылася дыскусія па пытаннях персаналу. Паслядоўную і прынцыповую пазіцыю Беларускай ССР па праблемах кадровай палітыкі і камплектавання сакратарыята ААН выклаў член дэлегацыі БССР П. Бяляў.

На працягу апошняга часу прадстаўнікамі ЗША распаўсюджваліся сцвярджэнні аб нібыта меўшых месца выпадках прымянення хімічнай зброі ў краінах Паўднёва-Усходняй Азіі і ў Афганістане. Пры гэтым у безадказнай форме, прама або ўскосна, рабіліся спасылкі на нейкае дачыненне Савецкага Саюза.

Выступаючы ў сувязі з гэтым у першым камітэце, прадстаўнік БССР С. Мартынаў указаў, што ўся гэта кампанія носіць правакацыйны характар і, у канчатковым выніку, мае на мэце адкрыць зялёнае святло чарговай віткі гонкі хімічных узбраенняў, разгортваемаму ЗША.

Завяршылася абмеркаванне даклада камітэта па зносінах з краінай знаходжання. Выступаючы па гэтым пытанню, прадстаўнік БССР А. Бубен падкрэсліў, што становішча ў адносінах да бяспекі прадстаўніцтваў дзяржаў — членаў пры ААН і іх персаналу працягвае заставацца ненармальным. Мелі месца выпадкі абстрэлу будынкаў, належных прадстаўніцтвам, падкладвання пад аўтамабілі, у тым ліку і належачую пастаяннаму прадстаўніцтву БССР пры ААН, выбуховых механізмаў. Усё гэта гаворыць аб тым, што ўлады краіны знаходжання штаб-кватэры ААН не прымаюць сапраўды эфектыўных мер па забеспячэнню бяспекі прадстаўніцтваў пры ААН і іх персаналу.

3 ВІЗІТАМ У БЕЛАРУСЬ

ДЭЛЕГАЦЫЯ З ГДР

У Мінску пабывала дэлегацыя партыйных работнікаў Сацыялістычнай адзінай партыі Германіі на чале з членам ЦК САПГ, загадчыкам аддзела кадраў ЦК САПГ Ф. Мюлерам. Сяброў з ГДР прыняў другі сакратар ЦК КПБ У. Бровікаў. У ходзе гутаркі ён азнаёміў членаў дэлегацыі з дасягненнямі працоўных Беларусі ў развіцці эканомікі, навукі і культуры ў брацкай сям'і народаў ССРР.

Ф. Мюлер у сваю чаргу інфармаваў аб дзейнасці партыйных камітэтаў САПГ па рэалізацыі задач, пастаўленых Х з'ездам САПГ, падзяліўся вопытам работы з кадрамі.

Госці з ГДР зрабілі экскурсію па Мінску, пабывалі ў Доме-музеі і з'езда РСДРП. Дэлегацыя наведла Мінскую вышэйшую партыйную школу, азнаёмілася з практыкай падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі партыйных і савецкіх кадраў.

Нямецкіх сяброў цёпла сустрэлі работнікі вытворчага аб'яднання па выпуску працяжных і адразных станкоў. Госці таксама зрабілі паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь» і Курган Славы.

ПАРТЫЙНЫЯ РАБОТНІКІ
З ПНР

Сталіцу нашай рэспублікі наведла дэлегацыя партыйных работнікаў Седлецкага ваяводства ПНР. У яе склад уваходзілі першы сакратар ваяводскага камітэта Польскай аб'яднанай рабочай партыі Е. Свідэрскі (кіраўнік дэлегацыі), сакратар ваяводскага камітэта ПАРП Б. Вайтчук, кандыдат у члены ЦК ПАРП, рабочы завода «Бумар-Лохув» М. Капчыньскі, член ЦК ПАРП, селянін Е. Леленталь і загадчык канцылярыі ваяводскага камітэта ПАРП З. Бань.

Дэлегацыя пабывала ў калгасе «Нёман» Стаўбцоўскага раёна. Тут гасцей з ПНР сустрэлі першы сакратар Мінскага абкома КПБ У. Мікуліч, старшыня аблвыканкома М. Сухій, сакратар абкома партыі С. Лінг. Калгаснікі ўручылі членам дэлегацыі хлеб-соль і кветкі.

У праўленні калгаса адбылася дружэлюбная гутарка. Затым госці аглядзелі гаспадарку, пазнаёміліся з яе дасягненнямі.

У зале пленумаў Мінскага абкома КПБ адбылася сустрэча дэлегацыі партыйных ра-

ботнікаў Седлецкага ваяводства з партыйным актывам вобласці.

Госці наведлі Мінскі завод халадзільнікаў, гутарылі з рабочымі, пазнаёміліся з арганізацыяй адпачынку на прадпрыемстве.

Польскія госці наведлі Мінскі завод халадзільнікаў.

НА ВДНГ СССР

ВОПЫТ КААПЕРАТАРАЎ

Багатая экспазіцыя павільёна «Цэнтрсаюз» у Маскве дае магчымасць наглядна ўявіць удзел савецкай спажывецкай кааперацыі ў рэалізацыі планаў эканамічнага і сацыяльнага развіцця краіны. Матэрыялы стэндаў, натурныя экспанаты расказваюць, як спажывецкая кааперацыя садзейнічае расшырэнню эканамічных сувязей паміж прамысловасцю і сельскай гаспадаркай, умацаванню саюза рабочага класа і сялянства.

Адной з перадавых арганізацый у сістэме Цэнтрсаюза з'яўляецца Беларускае спажывецкае кааперацыйнае аб'яднанне. Аб яе вопыце расказваецца ва ўсіх раздзелах экспазіцыі. Тут узоры вырабаў, асвоеных у першым годзе новай пяцігодкі: адзенне з тканін і футра, дывановыя вырабы, галаўныя ўборы, шырока прадстаўлена дзіцячае адзенне.

Вялікую цікавасць у наведвальнікаў выклікае вопыт беларускіх кааператараў у абслугоўванні працоўнікоў вёскі, выкарыстанні дарагой сыравіны, гадоўлі норака, у расшырэнні закупа сельскагаспадарчай прадукцыі. Экспазіцыя павільёна дапаўняюць спецыяльныя інфармацыйныя лісткі, выдадзеныя бюро тэхніка-эканамічнай інфармацыі Цэнтрсаюза. У іх расказваецца аб вопыце калектыву Пінскага райспажывсаюза, аб'яднання грамадскага харчавання Лепельскага райспажывсаюза.

3 СЯМЕЙСТВА МАЗАЎ

У многіх раздзелах Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР экспануюцца прадстаўнікі славянскага сямейства МАЗаў. Асабліва шырока прадстаўлена прадукцыя Мінскага аўтамабільнага завода на тэматычнай выстаўцы спецыялізаванага транспарту, дзе сабраны машыны, якія выкарыстоўваюцца для перавозкі будаўнічых грузаў.

Выдатным памочнікам будаўнікоў зарэкамендаваў сябе паўпрычэп МАЗ-9979. На пляцоўкі ён дастаўляе самыя буйнагабарытныя жалезабетонныя бэлькі. Прыемныя водгукі ў адрас мінскіх аўтамабілебудаўнікоў паступаюць і на вырабленыя імі самазвальныя аўтапаязды, прычэпы і паўпрычэпы.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

Падсобная гаспадарка Лукомльскай ДРЭС круглы год забяспечвае рабочыя сталовыя свежай гароднінай. Больш за паўтары тоны іх кожны дзень паступае цяпер з цяпліц. НА ЗДЫМКУ: збор памідораў вядуць работніцы цяпліцы Н. ЖАРНАСЕК і Р. МУЛЯВА.

ЁСЦЬ ТАКІ КОМПЛЕКС ПАД БАРАНАВІЧАМІ...

«МІСТЭР» ДУДУК

І ЧЫРВОНАЯ ПРАПАГАНДА

З Аляксандрам Дудуком мы сустрэліся неаднойчы: у полі, на фермах, у рабочым кабінце, на семінарах па спецыялізацыі і канцэнтрацыі сельскагаспадарчай вытворчасці, якія нярэдка праводзяцца на базе баранавіцкага саўгаса-камбіната «Мір». Прывыклі тут да гасцей. Прыязджаюць спецыялісты, цэлыя дэлегацыі з розных куткоў нашай краіны і нават з-за мяжы. Усіх цікавіць арганізацыя працы, тэхналогія вытворчасці ялавічыны на прамысловай аснове. І вядома, як звычайна, дырэктару саўгаса задаюць шмат пытанняў.

Неяк пасля візіту на комплекс міністра сельскай гаспадаркі Вялікабрытаніі на камбінат неўзабаве прыехалі два англійскія фермеры. Да гэтага Аляксандру Дудуку ўжо не раз даводзілася мець справу з замежнымі спецыялістамі, прадстаўнікамі вялікага бізнесу. Пабывалі тут і намеснік прэзідэнта буйной французскай фірмы, якая гандае з нашай краінай мясапрадуктамі, і амерыканскі сенатар, прэзідэнт адной італьянскай фірмы. І кожны раз дырэктар саўгаса-камбіната шчыра, як сапраўдным сябрам, расказваў пра поспехі і здабыткі калектыву.

Вось і на гэты раз яго ўважліва слухалі англійчане, занатоўвалі ў блакноты нешта важнае і карыснае для сябе. Але, калі Аляксандр Мікалаевіч сказаў, што сярэднесутачнае прыбыўленне ў вазе адной галавы буйной рагатай жывёлы перавышае тысячу грамаў, твары англійскіх фермераў выразілі падкрэслены скептыцызм:

— Містэр Дудук, гэта што — прапаганда?!

Але ён толькі ўсміхнуўся і замест адказу на пытанне прапанаваў гасцям пазнаёміцца з вытворчай базай комплексу. Хай самі пераканаюцца!

Дудук расказваў і паказваў свае ўладанні. Усё яму тут роднае і блізкае. І як заўжды, гаворка мела шчыры і адкрыты характар.

— Эксплуатацыю комплексу пачалі ў 1974 годзе. А праз год ужо адгрузілі дзяржаве першыя тоны ялавічыны...

Госці слухаюць дырэктара з цікавасцю, уважліва.

— Падобныя фабрыкі мяса ў нас у краіне будаваліся, выкарыстоўваючы, як правіла, італьянскае абсталяванне. Асноўныя складальныя тэхналогіі — кормапрыгатаванне, кормараздача і мікраклімат. Улічваючы гэта, мы з праекціроўшчыкамі ўнеслі шэраг паправак. І калі прэзідэнт італьянскай фірмы пазнаёміўся з комплексам, ён не пазнаў праекта. Мы многае змянілі. Напрыклад, меркавалася захоўваць сена пад спецыяльнымі поліэтыленавымі каўпакамі, а мы пабудавалі вежы. Змянілі арганізацыю працы, выслабілі многа рабочых рук. Толькі ўкараненне звеннай сістэмы ўзяло прадукцыйнасць працы на 30 працэнтаў. Работа стала больш плённай. А затраты кармоў на цэнтнер прывагі екладаюць усяго 5,4 цэнтнера кармавых адзінак.

Гэтыя лічыбы і тое, што за тры гады эксплуатацыі комплексу поўнаасцю акупіў сродкі на яго будаўніцтва, выклікалі сумненне ў англійскіх фермераў. Уважліва вывучалі яны тэхналагічныя разлікі, знаёміліся з дакументацыяй, гутарылі з апэратарамі і спецыялістамі.

Убачанае і пачутае ў саўгасе пераканала фермераў: «Містэр» Дудук — лепшы гаспадар, чым яны. З зайздросцю ці шчыра было зроблена такое прызнанне,

але гэтым англійчане нібы пра-бачаліся за тое клівае слова «прапаганда». А Аляксандр Дудук, не баючыся абвінавачванняў у прапагандзе, смела заявіў, што гэта не апошняя ступень эканамічнага росту камбіната. Ёсць яшчэ рэзервы, і яны перш за ўсё хаваюцца ў эфектыўным выкарыстанні кармоў...

...Нялёгка было Аляксандру Дудуку пакінуць саўгас «Чырвоны сцяг», якому аддаў шмат сіл і энергіі, і ўзначаліць новае сельскагаспадарчае прадпрыемства на прамысловай аснове па вытворчасці ялавічыны. Вучыўся сам, вучыў маладых спецыялістаў. Часта ездзіў за вопытам у саўгас «Воранава» Маскоўскай вобласці, дзе аналагічны комплекс некалькі раней пачаў сваю біяграфію. Гэта была своеасабліва школа маладога дырэктара буйнога прадпрыемства і ў той жа час вопытнага і дбайнага гаспадара.

Як наватар вытворчасці, чалавек творчай думкі, паборнік усяго новага і перадавага Аляксандр Мікалаевіч яшчэ ў ходзе будаўніцтва вытворчых магутнасцей унёс шмат удасканаленняў і рацыяналізатарскіх прапаноў. Пошук прагрэсіўнага і лепшага быў і застаецца стратэгіяй і тактыкай дырэктара саўгаса-камбіната.

Будаваць, укараняць новае, рабіць грунтоўна, капітальна, на навуковай аснове — такога метаду гаспадарання прытрымліваецца Аляксандр Мікалаевіч. Здавалася б, што яшчэ патрэбна яму? За мінулыя пяцігодку фабрыка ялавічыны, як яшчэ называюць комплекс, дала 26 мільёнаў рублёў прыбытку. Сярод 250 аналагічных комплексаў краіны саўгас-камбінат «Мір» вось ужо тры гады запар — лепшы ў працоўным саперніцтве.

Працоўнікі комплексу жывуць у прыгожым пасёлку гарадскога тыпу, дзе ёсць паліклініка, школа, дзіцячы камбінат, Палац культуры і гандлёвы цэнтр. А дырэктар зноў заклапочаны планамі і задумамі. Менавіта на яго ініцыятыўе пачалося будаўніцтва новых магутнасцей комплексу, якія дазваляць на адну трэць павялічыць вытворчасць ялавічыны...

Гартаючы кнігу ганаровых наведвальнікаў комплексу «Мір», Дудук знайшоў словы французскага гасця — мільянера: «Вытворчасць на ўзроўні сучаснага тэхнічнага прагрэсу. Поўная аўтаматызацыя дазваляе значна аблегчыць работу, якая раней патрабавала вялікіх клопатаў пры адкорме жывёлы. Будучае за такімі цэнтрамі адкорму».

А вось словы сенатара ЗША Хэры Бэлмана: «Наведанне гэтага комплексу было вельмі цікавым і пазнавальным для жывёлавода і палітыка з Аклахомы. Вы — піянеры ў гэтай справе. Жадаю вялікіх поспехаў, спадзяюся ўбачыць у сябе, на ферме».

«Дык хто ж з нас займаецца «чырвонай прапагандай», — успомніў скептыцызм фермераў дырэктар комплексу, — я ці паны капіталісты?»

Цяжка зразумець англійскім і амерыканскім містэрам, італьянскім бізнесменам вытокі нястомных пошукаў Аляксандра Дудука, камуніста, члена парламента, кіраўніка гаспадаркі з сімвалічнай назвай «Мір». А яны — у звычайных рабочых і паўсядзённых справах, у адзіным імкненні дырэктара і калектыву камбіната дабівацца далейшага росту вытворчасці прадукцыі.

Такі наш савецкі лад жыцця.

Стэфан ЛІТВІНЧУК.

ГІСТОРЫЯ БУДАЎНІЧАГА «ХЛЕБА»

ВАЎКАВЫСКІ ЦЭМЕНТ

Ад Ваўкавыска да пасёлка Краснасельскі два дзесяткі кіламетраў. Дарога, нібы змяя, уецца па ўзгорыстай мясцовасці. То набліжаецца, то аддаляецца ад ракі Рось, што дала назву дому адпачынку ў тутэйшых мясцінах. Прыгожы краўдзід захапляе. Асабліва ў жніўні, калі лета сустрэаецца з восенню. Імчыць машына, а табе

насустрэч палі са спелай збажыной і нетаропкімі камбайнамі, прыгожыя дамы вёскі з той жа назвай — Рось...

Бачыш каменныя пабудовы ў невялікай вёсцы, і ловіш сябе на думцы: а як жа іначай, калі побач, у Ваўкавыску, здаўна робяць людзі цэглу, а ў Краснасельску — славуці цэмент. Які дом будаваць! Зразумела, каменны.

ЯКІ ХЛЕБ «ВЫПЯКАЮЦЬ» У КРАСНАСЕЛЬСКУ!

Адразу адкажу: добры. А ўжыў слова «хлеб» таму, што ў нас цэмент называюць будаўнічым хлебам з паслазненых часоў!.. Цэмент быў патрэбен тады, як і хлеб. Прайшоў час, ёсць хлеб і цэмент, а назва засталася. Гістарычная акалічнасць! Дэрэчы, крыху гісторыі.

Завод узнік незадоўга да першай сусветнай вайны. Расія рыхтавалася абараняць заходнія граніцы ад кайзераўскай Германіі і будаваў ямаўскае ўмацаванне. Для іх узвядзення патрэбен быў цэмент. А тут, пад Ваўкавыскам, былі вядомыя багатыя радовішчы мергельна-мелавы гарод і глін. У 1913 годзе акцыянернае таварыства «Валынь» пачало будаваць невялікі завод, дзве тэхналагічныя лініі якога праз год выпусцілі першы цэмент па «мокраму» спосабу. Такія першыя старонкі летапісу галаўнога прадпрыемства аднаўдзяцца — аб'яднання — завод «Перамога».

1939 год. Час вызвалення Заходняй Беларусі. Пачынаецца рэканструкцыя завода, але яе спыніла Вялікая Айчынная вайна. Толькі пасля выгнання фашыстаў краснасельскія зноў змаглі заняцца расшырэннем прадпрыемства. Але гэты этап наступіў у 1947 годзе, бо спа-

чатку завод трэба было запусціць: фашысты, уцякаючы, збіраліся вывезці абсталяванне.

У гісторыі завода ёсць некалькі этапаў, якія вызначаюцца важнымі пераўтварэннямі. У пачатку 1945 года з Ваўкавыска ў Мінск адправіўся першы састаў з цэментом. Рабочыя зрабілі на ім такі надпіс: «Ад ваўкавыскіх цэментнікаў Мінску — любімай сталіцы!» З гэтага моманту і пачалася новая гісторыя «Перамогі».

1947 год — частковая рэканструкцыя і пуск трэцяй тэхналагічнай лініі. Праз тры гады на змену ручной працы пры здыбычы сыравіны прыйшлі экскаватары. Краіне, і ў тым ліку Беларусі, патрэбна было многа цэменту. Завод паступова нарошчываў магутнасці, рэканструяваў старыя аб'екты.

К 1962 году завод стаў высока-механізаваным прадпрыемствам. Уступілі ў строй яшчэ дзве лініі, што давалі па 150 тысяч тон цэменту ў год, вярчальныя печы пераведзены на газавы паліва, для ачышчэння адпрацаваных газаў устаноўлены магутныя электрафільтры, механізавана ўпакоўка прадукцыі, прыгатаванне сыравіны, памол клінкеру і многае іншае. Завод выйшаў на вядучыя рубяжы ў краіне.

З увадам у дзеянне (1974 год) шостага тэхналагічнага лініі (150 тысяч тон клінкеру ў

год) гадавы выпуск цэменту дасягнуў 825 тысяч тон. Прычым, гэты рост абумоўлены таксама механізацыяй і аўтаматызацыяй працаёмкіх працэсаў. Сёння аб'яднанне, у склад якога ўліліся пабудаваныя ў 1973 годзе суседнія новыя прадпрыемствы (завод азбестацэментных вырабаў, вапнавы завод), з'яўляецца адным з лепшых у СССР па культуры вытворчасці. Калі ўлічыць, што цэмент і вапна — гэта «цяжкая прадукцыя», то дасягненне краснасельскага свідчыць аб высокім тэхнічным узроўні прадпрыемства.

Але будучае ў гэтай галіне, як сведчаць пошукі спосабу, належыць «сухому» спосабу, па якому працуюць некаторыя заводы краіны. Таму і краснасельскія цэментнікі таксама ўступаць у новы этап сваёй гісторыі. Магчыма, пачатак яму дасць і зусім новы спосаб атрымання будаўнічага хлеба, які знойшлі ўзбекскія спецыялісты. Пошук ідзе.

РУЖЫ У ВАПНАВЫМ АСЯРОДДЗІ

На тэрыторыі вапнавага завода многа зеляніны, нават алеі з руж... Зразумела, што яны тут не зусім такія, якія даводзіцца бачыць у батанічным садзе. Асяроддзе дыктуе свае ўмовы. Але ружы прыжыліся і радуць людзей.

Культуру вытворчасці тут разумеюць шырока: не толькі цэх павінен выглядаць прыемна — усё наваколле. «Цяжкая» вытворчасць мае ў штаце мастакоў-афарміцеляў, якія дбаюць пра выгляд прадпрыемства і эстэтыку на кожным рабочым месцы.

Абодвы новыя заводы аб'яднання выгадна адрозніваюцца ад свайго бацькі — цэментнага. Тут адчуваеш большую прастору і камфорт. У цэхах многа святла і чыстае паветра, менш шуму. Усё, ад падачы сыравіны, да адпраўкі прадукцыі спажываюць механізмы. Цяжка ўявіць, што калісьці вапну і гліну ў кар'еры капалі лапатамі, на цэментныя вазілі коннымі павозкамі... Ці магчыма было тады хаця б прыс-

ніць тыя ружы на заводскай тэрыторыі?

Побач з прахадной цэментнага завода стаяць два дамы, у якіх калісьці жылі галоўныя спецыялісты ды прыказчыкі «Валыні». Цяпер жа пасёлак цэментнікаў вырас у сучасны гарадок. Многія рабочыя жывуць у катэджах на адну сям'ю, з садамі, агародамі, маюць дачы.

Пасёлак будзеца ў процілеглы ад прадпрыемства бок, каб забяспечыць жылую масіву здаровы мікраклімат. Аб'яднанне ўжо затраціла паўтара мільёна рублёў на ачыстку адходаў вытворчасці і мае намер зрасходаваць яшчэ 500 тысяч на гэтыя ж мэты. У бліжэйшы час сыравінная гаспадарка будзе вынесена за межы завода і пасёлка, што дасць магчымасць яшчэ больш палепшыць умовы працы і жыцця рабочых.

І ДЫРЭКТАР СТАЎ СТУДЭНТАМ

Рост вытворчасці, яе тэхнічнае пераўзбраенне ставілі новыя патрабаванні перад кадрамі. Цяпер тут працуюць спецыялісты, аб якіх раней і не ведалі: эканаміст, праграміст, сацыёлаг, псіхолаг...

Увогуле — гэта дзеці, унукі, праўнукі тых, хто аднаўляў завод. Тут ёсць людзі з вялікай грацоўнай славай і зўтарытэтам. Машыністы вярчальных печаў Іван Скопін — Герой Сацыялістычнай Працы, Сяргей Пугач, Іван Хамко — дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР і БССР.

Спынюся на біяграфіі аднаго чалавека, бо яна вельмі тыповая для нашай краіны. Юрый Данешчык — прадаўнік тутэйшай працоўнай дынастыі. Цэментнікам быў бацька, дзядзькі, браты, пляменнікі. У 1960 годзе Юрый пачынаў тут слесарам, затым — памочнік мельнік вагальных млыноў (была калісьці такая прафесія), машыніст вярчальных печаў. Закончыў Мінскі індустрыйны тэхнікум і стаў майстрам змены, затым начальнікам цэха, галоўным інжынерам і нарэшце —

генеральным дырэктарам аб'яднання. Ужо будучы дырэктарам, летась скончыў Гомельскі ўніверсітэт, набыў спецыяльнасць эканаміста.

Пра сваю кар'еру расказвае так:

— Пачаць з самых асноў на вытворчасці, а затым стаць эканамістам — лічу за самае ўдалае спалучэнне. Я змог найлепшым чынам вывучыць справу на ўсіх узроўнях, папрацаваць побач, бадай, з кожным чалавекам, падмацаваць усё гэта ведамі ў эканоміцы. Мне лёгка кіраваць... — сказаў з лёгкай кіраваннем энэргічны чалавек. І дадаў: — Мы робім моцны цэмент і наладжваем добрае жыццё. Пакуль не ўсё так хутка, як хацелася б. Але многае ўжо ёсць. Маём базу адпачынку на Ваўнянскім вадасховішчы, пачнём будаваць прафілакторый, хутка ў новых кватэрах справяць наваселле сто сем'яў.

ПОРТЛАНД І ІНШЫЯ

У трываласці ваўкавыскага цэменту маглі пераканацца многія спажываўцы ў краіне і за мяжой. Венгрыя, Куба, Йемен, Конга і іншыя дзяржавы купляюць беларускі цэмент. Ён паступае ў Ніжневартаўск (Сібір), на будоўлі Беларусі, Прыбелтыкі. Своечасова, як і належыць хлебу, які павінен быць заўсёды на будаўнічым «стале». Портландцэмент з мінеральнымі дабаўкамі марак 500, 550, 600, хуткавядучы портландцэмент маркі 500, портландцэмент для вытворчасці азбестацэментных вырабаў, пачынаюць цэмент — такі эсартымент у «ваўкавыскай пякарні».

А надзейнасць прадукцыі аб'яднання краснамоўна засведчыў незвычайны аб'ект у Маскве. У цэле Астанкінскай тэлевежы — таксама ваўкавыскі цэмент.

Георгій ПАВУЛЯ.

НА ЗДЫМКАХ: (павярсе) цэментны завод «Камуніст»; жылныя дамы рабочых у пасёлку Краснасельскі.

ЗЯМЛЯ ГАРАНТУЕ ЎРАДЖАЙ

У БЕЛАРУСІ ў бязмежных балот адваяваны мільёны гектараў зямель. Большая частка іх ужо асвоена, астатнія старанна вывучаюцца спецыялістамі Мінскага інстытута меліярацыі і воднай гаспадаркі. Гэта адзіная ў сваёй галіне навуковая ўстанова, якая займаецца ў нас у краіне не толькі тэарэтычнымі даследамі, але і распрацоўкай практычных рэкамендацый для праекціроўшчыкаў, будаўнікоў, эксплуатацыйнікаў. А Беларусь, дзе пераўзільготненыя землі складаюць трэцюю частку тэрыторыі (каля 7,5 мільёна гектараў), стала своеасаблівым палігонам для ўсебаковага выпрабавання некалькіх новых, невучатных зямель і ператварэння іх ва ўрадлівыя ўгоддзі.

— Толькі ў мінулым годзе 40 навуковых работ Мінскага інстытута меліярацыі атрымалі практычнае прымяненне ў народнай гаспадарцы, — расказвае дырэктар Уладзіслаў Карлоўскі. — Эканамічны эффект перавысіў 15 мільёнаў рублёў, хоць, як вядома, не заўсёды вынікі выкарыстання

навуковых распрацовак паддаюцца дакладнаму фінансаваму вылічэнню. Напрыклад, устаноўлена, што паляпшэнне тарфяных глеб дазваляе ствараць у нашай рэспубліцы плантацыі, якія на 85—90 працэнтаў складаюцца з арганічных рэчываў і не ўступаюць самым тлустым чарнязёмам. Больш таго, падвргаюцца біялагічнаму распаду ў працэсе сельскагаспадарчага выкарыстання, меліяраваныя глебы з году ў год усё больш сілкуюць расліны, з цягам часу іх урадлівасць не падае, а ўзрастае. Хоць меліярацыя гектара такой зямлі каштуе дорага (у сярэднім вышэй за тысячу рублёў), ажыццяўленне нетрадыцыйных меліярацыйных тэхналогій гарантуе высокую ўрадлівасць на вялікіх плошчах незалежна ад капрызаў надвор'я. Падлічана, што рубель, затрачаны на меліярацыйную навуку, прынясе пяць рублёў аддачы.

Ужо цяпер збор збожжавых культур з меліяраванага гектара дасягае 45 цэнтнераў, чаго ў Беларусі ніколі не было, а ў лепшых гаспадарках — нават 60 цэнтнераў. Нязручны для ворыва меліяраваныя землі выкарыстоўваюцца пад арашаемыя пашы і сенакосы. Таму зусім капапенна, што беларускае Палессе, дзе працэнт забалочанасці быў самым высокім у краіне, цяпер ператвараецца ў асноўную зону мясцовага жывёлагадоўлі рэспублікі. Тут атрымліваюць да 140—160 цэнтнераў шматгадовых траў, а бульбы — да 500 цэнтнераў з гектара.

Інстытут дасканала вывучыў эфектыўнасць асушэння глебы сістэматычным дрэнажом у спалучэнні з глыбокім рыхленнем, распрацавана сістэма канвеернай вытворчасці зялёных кармоў для бесперабойнага забеспячэння жывёлагадоўчых комплексаў.

Вызначаны фактары, што абумоўліваюць працэсы зарастання і заглаўвання вадасховішчаў. Складзены гідраэвалігачныя карты рэсурсаў падземных вод, што асабліва важна для забеспячэння вадой новых буйных гаспадарак. Меліярацыю пераўзільготненых зямель Беларусі мы рэагледзім як важную на-роднагаспадарчую задачу. На падставе нашых распрацовак сталі выкарыстоўвацца шлюзавыя сістэмы для рэгулявання ўзроўню грунтовых вод, перасоўныя ўстаноўкі для арашэння, а таксама вертыкальны дрэнаж — бурэнне шчылін, з якіх адпампоўваюцца грунтовыя воды. Устаноўліваюцца аўтаматычныя сістэмы рэгулявання глебай вільготнасці. З часам яны будуць звязаны з адзінай сістэмай кіравання водным рэжымам на ўсіх меліяраваных плошчах. Шматлікія шлюзы, затворы плаціны і вадасхові-

шча будуць аўтаматычна адкрывацца ў той перыяд, калі зямля зведвае недахват вільгаці.

Адначасова ў нас ажыццяўляюцца мерапрыемствы па прадукцыйнаму ўроню, які могуць нанесці меліяратары прыродзе. Ствараюцца вадасховішчы зоны з рэгульваемым сцёкам, у недаўкальнасці пакідаюцца балоты, размешчаныя ў поймах рэк і якія з'яўляюцца крыніцамі папаўнення вады ў іх. Ствараюцца запаведнікі і заказнікі.

Работу па асаенню беларускай забалочанай цаліны і захаванню экалагічнага балансу ў гэтым рэгіёне краіны каардуе спецыяльна створаны Навуковы савет Акадэміі навук БССР. Дзякуючы распрацоўкам вучоных беларускія гаспадаркі штогод атрымліваюць у сваё карыстанне звыш ста тысяч гектараў абноўленых зямель. Толькі за дзесятыя пяцігодкі прыбаўка склала 670 тысяч гектараў. Гэтыя ж тэмпы захавання і ў адзінаццатай пяцігодцы.

Рыгор КОЛАБАУ.

Выданні «Голасу Радзімы»

ВАЛЯНЦІНА ТРЫГУБОВІЧ

УЗВЫСІЦЬ
ЧАЛАВЕКА

Сем год назад нашаму замежнаму суайчынніку трапіла ў рукі невялікая па памерах брашура Барыса Крэпка «Мастацкі летаніс рэспублікі». Гартуючы яе, чытач змог атрымаць звесткі пра высокую нацыянальнага жывапісу, развіццё ленінскага плана манументальнай прапаганды, увасобленага беларускімі скульптарамі і архітэктарамі ў помніках абаронцам Брэста, ахвярам Хатыні, савецкім воінам-вызваліцелям і партызанам. Яго цікаўнасць, мяркую, задаволілі нарысы пра народнага мастака СССР Міхаіла Савіцкага, вядомага ў нас графіка, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Арлена Кашкурэвіча, славнага пейзажыста, народнага мастака рэспублікі Віталія Цвірку і некаторых іншых, чые імёны сустракаюцца на старонках брашуры.

Працягам размовы пра беларускае мастацтва, размовы грунтоўнай па сабранаму матэрыялу, аналізу творчага почырку таго ці іншага жывапісца, графіка, скульптара, з'яўляецца кніжка Валянціны Трыгубовіч «Узвысіць чалавека». Гэта апошняя з брашур, што выйшлі сёлага ў серыі «Бібліятэчка газеты «Голас Радзімы». Восем партрэтаў, восем новых імён прадстаўляе нам аўтар. Выключэнне з іх — толькі Міхаіл Савіцкі. Але і ён — у новай творчай працы. Да гэтага наш чытач ведаў М. Савіцкага як аўтара слаўтай не

толькі ў Беларусі і не толькі ва ўсёй нашай краіне «Партызанскай мадонны», за якую аўтар атрымаў міжнародную прэмію ў Сафіі. Ведаў па карцінах, якія адлюстравалі час найвялікшага выпрабавання фізічных і духоўных сіл нашага народа — час змагання з гітлераўскім фашызмам.

І цяпер М. Савіцкі не перамяняў галоўную тэму. І цяпер яго карціны — пра мінулы вайну, памяць аб якой не дае нам спакою. Але з адной істотнай адметнасцю: мастак напісаў пра тое, што не здолеў бы пераказаць з дапамогай пэндзля нічога іншага — пра перажытае самім у гітлераўскіх канцэнтрацыйных лагерах. Гэта — трынаццаць палатнаў, аб'яднаных назвай «Лічы на сэрцы», пра якія шмат пісалася і ў савецкай прэсе, і ў замежнай.

Упэўнены, што наш суайчыннік сур'езна і ўдумліва прачытае гэты старонкі брашуры, дзе падрабязна расказваецца пра кожную з трынаццаці карцін. І, думаю, яму цікава будзе даведацца пра некаторыя рысы характару мастака, штрыхі асабістага жыцця. Напрыклад, пра тое, як працуе М. Савіцкі, адкуль ён паходзіць. Такія дэталі заўсёды нібы набліжаюць героя нарыса ці артыкула да чытача, чалавек нібы сыходзіць з п'едэстала папулярнасці і працягвае табе руку, становіцца простым, даступным і зразумелым.

Дарэчы, такія штрыхі асабістага жыцця, некаторыя звесткі біяграфіі прысутнічаюць у кожным з васьмі творчых партрэтаў. І гэта дапамагае знаёмству з героямі кніжкі В. Трыгубовіч — і як з мастакамі, і як проста з людзьмі.

Гаўрыла Вашчанка, улюбёны ў роднае Палессе, Леанід Шчамялёў, чые карціны мастацтвазнаўцы параўноўваюць з вершамі, Аляксей Марачкін, адданы тэме мінуўшчыны Беларусі, Віктар Маркавец, які «шукае магчымасць найбольш поўна выказаць на палатне думы, ма-

ры, спадзяванні сучасніка», Мікола Купава, малады графік, што імкнецца спасцігнуць эпоху Францыска Скарыны і Кастуся Каліноўскага, Святлана Гарбунова, адначасова здольны скульптар і даследчык савецкай скульптуры, і, нарэшце, Кастусь Харашэвіч, матывы творчасці якога — поле, возера, узгорак з ветраком, карацей кажучы — родная старонка.

Гэтыя імёны не могуць не запомніцца чытачу брашуры В. Трыгубовіч, бо кожны з мастакоў нясе ў скарбніцу нацыянальнай культуры нешта сваё, арыгнальнае, пачынаючы ад майстэрска адшліфаванага і аздоблена талентам. Нягледзячы на ўзрост, нягледзячы, калі можна так сказаць, на прафесійны стаж.

У кніжцы прадстаўлены людзі розных пакаленняў — ад творчай сталасці, завершанасці (Л. Шчамялёў і М. Савіцкі) да маладога гарэня, пошукаў сваёй дарогі (М. Купава, С. Гарбунова, В. Маркавец). Гэтым самым як бы падкрэсліваецца няспыны працэс развіцця беларускага савецкага мастацтва, якое з году ў год набірае моцы, красы, дасканаласці. І ў якім ёсць месца для розных індывідуальнасцей, розных тэм, розных творчых стыляў.

Удумлівы чытач не можа не заўважыць, што галоўнае ў творчасці нашых мастакоў — гэта Радзіма ў самым шырокім сэнсе слова, адвечная любовасць да таго самага «роднага кута», без якога цяжка жыць на свеце нашаму замежнаму беларусу; гэта — чалавек працы з яго штодзённымі клопатамі і смелымі задумамі, духоўна прыгожы, адданы нашай агульнай справе. Партызанцы працы, пашана да традыцый і гісторыі народа, замілаванасць роднымі краямі і вёскамі — вось што іх аб'ядноўвае ў творчасці, якая «прасяннута гуманізмам, сцвярджаннем ідэалаў сацыялістычнага грамадства, пчырым імкненнем узвысіць чалавека — стваральніка духоўных і матэрыяльных каштоўнасцей».

В. КРАСЛАЎСКИ.

пішуць землякі

РАДЫ, ШТО ПАМЫЛЯЎСЯ

Многія нашы суайчыннікі, чытачы «Голасу Радзімы», ужо расказвалі, як вядзецца барацьба за мір у краінах, дзе яны жывуць. Я хачу пажадаць ім далейшых поспехаў у гэтай высакароднай справе і падзяліцца сваімі думкамі на гэту тэму.

Шчыра кажучы, сумняваюся я ў актыўнасці англічан. І думаю, што яны дазваляць павесці сябе на бойню, як быдла, бо стагоддзямі народ трымалі ў цемнаце і забанонах. Але ж мая віна: недаацаніў я душы чалавека. Зараз усім вядома, што тут, на Захадзе, сотні тысяч людзей выступаюць у абарону міру.

Кампанія за сусветнае разбраенне становіцца ўсё больш дзейнай у Вялікабрытаніі. Збіраюцца подпісы супраць гонкі ўзбраенняў. У нашым невялікім горадзе, дзе жыве каля дваццаці тысяч чалавек, подпісы ўжо сабраны. Падпісалася каля шасці тысяч чалавек. Гэта значыць трыццаць працэнтаў, альбо кожны чацвёрты. Калі мець на ўвазе, што падпісаць дазвалялася толькі асобам не маладзейшаснаццаці гадоў, то, на маю думку, мэта кампаніі дасягнута поўнасцю. Вядома, знайшліся і такія «дэмакраты», якім ужо вельмі хочацца паехаць на той свет, седзячы пад сваёй «ка-

лясніцай» у форме кухоннага стала, накрытага яго ці яе клункамі, дарога ж далёкая. Гэтак нам прапанавалі па тэлебачанню, аднак, зразумела, не казалі, што «калясніца» вязе на той свет. Але такіх былі адзінкі, а большасць людзей падпісала зварот з вялікім энтузіязмам. Былі і нерашучыя, якія баяліся пашкодзіць сабе гэтым подпісам. Прышлося падбадзёраваць і суцяшаць. Многіх прымусіла падпісацца трывога за будучыню дзяцей.

Першая фаза нашай кампаніі за мір закончана вельмі ўдала, яна і далей будзе пашырацца і набіраць магутнасць. Барацьба за мір ідзе па ўсёй Вялікабрытаніі. Кіруе ёю «Кампанія за сусветнае разбраенне», штаб якой знаходзіцца ў Лондане. А ў нашым горадзе ёсць яшчэ адна арганізацыя «Клопаты аб міры», якая і даручыла мне пісаць аб нашай дзейнасці, шукаць прыхільнікаў у іншых краях.

Я веру: сумеснымі намаганнямі мы дасягнем таго, што людзі ўсюды перакуюць мячы на плугі, а лішкі сродкаў і энергіі, сэкраномленыя на неразвязанай вайне, пойдучы на далейшае развіццё тэхнікі, навукі і культуры.

Мікалай ЯНУШЭВІЧ.

Вялікабрытанія.

ХОЧАЦЦА ПРЫЕХАЦЬ ЗНОЎ

Вашу газету «Голас Радзімы» я атрымліваю рэгулярна і заўсёды чытаю з вялікай цікавасцю. А нядаўна ў адным з нумароў убачыла артыкул аб курсах для суайчыннікаў, арганізаваных Беларускай таварыствам «Радзіма», на якіх пашчасціла пабываць і мне. Гэты артыкул я прачытала членам нашага аддзела Саюза савецкіх грамадзян у Бельгіі. Ён усім вельмі спадабаўся, і потым мне задавалі шмат пытанняў. Я расказала сваім сябрам аб днях, праведзеных у Мінску. Яны пакінулі ў маёй душы глыбокія ўражанні і самыя лепшыя ўспаміны аб вашым горадзе і яго гасцінных жыхарах. Усюды нас прымалі з вялікай сардэчнасцю і цеп-

лынёй. Высокакваліфікаваныя выкладчыкі шчыра дзяліліся з намі сваімі ведамі, і іх намаганнямі не прапалі дарэмна. Мы даведаліся вельмі многа пра вашу рэспубліку, пра яе гісторыю і культуру. Беларусь цяпер стала нам больш блізкай і зразумелай, і ва ўсіх, хто займаўся на курсах, з'явілася вялікае жаданне — прыехаць туды зноў. Я хачу ад усяго сэрца падзякаваць усім тым, хто прадаставіў нам магчымасць наведаць Беларусь, акружыў нас шчырымі клопатамі, зрабіў наша знаходжанне ў Мінску сапраўдным святам.

Валянціна ШАРАНКОВА.

Бельгія.

БЕЛОРУС — УЧАСТНИК ФРАНЦУЗСКОГО
СОПРОТИВЛЕНИЯ

НА КРАЮ ЕВРОПЫ

Во французском городке Лонкресте, что в Бретани, на местном кладбище есть могила, на розовом каменном надгробии которой вылеплена и окрашена в красный цвет пятиконечная звезда.

На мраморной плите выгравирован текст: «Советский лейтенант Федор Федорович Кожемякин. Родился 22 апреля 1910 года. Погиб 8 сентября 1944-го. Награжден орденом Почетного легиона и Военным крестом». Круглый год на могиле цветы. Их приносят жители города.

Кто же он, этот советский герой? Как попал на край Европы?

В конце зимы 1943 года гитлеровцы пригнали в город Пон-Шато группу советских граждан. Там, на разборке развалин электростанции (ее разбомбили английские самолеты), Федор и другие узники познакомились с местными жителями — борцами Сопротивления. Язык ненависти к фашистам, язык солидарности был понятен им без переводчика. Бежать, продолжать борьбу с гитлеровцами за тысячи километров от Родины! Таково было решение советских людей. И помогли им в этом французские патриоты. Федор Кожемякин и его товарищи стали бойцами роты «Пульмарш», которой командовал Анри Доннас. Партизаны жили в лесу в землянках.

Когда в Нормандии высадились войска союзников (6 июня 1944 года), бывшие узники вместе с французами начали активные боевые операции. Они выводили из строя высоковольтные линии, телефонную и телеграфную связь, пускали под откос немецкие эшелоны на перегоне Понтиви—Кэмпер, громили автоколонны врага в районе Понтиви.

Письма, присланные мне бывшими борцами Сопротивления, свидетельствуют, что советские люди участвовали во многих схватках с гитлеровцами и при этом особенно выделялся Федор Кожемякин — командир группы.

«Я познакомился с Федором в период разгрома гитлеровцев, — вспоминал Жан Шеню из Лонкреста. — Мне довелось сражаться вместе с ним. Однажды мы выследили группу фашистов, бежавшую в направлении Лориана, которую решили уничтожить. Мы устроили засаду. Вскоре на дороге показалась вражеская колонна: бронетранспортер, две легковые машины и два грузовика, в которых находилось до пятидесяти гитлеровцев. Мы атаковали колонну. Федор сосредоточил огонь своего автомата на бронетранспортере. Как только машина стала переваливать через насыпь, Федор швырнул в нее гранату. Бронетранспортер опрокинуло взрывной волной — он перекрывал дорогу, и колонна остановилась.

...Федор действовал за четверых: стрелял, с необычайной силой бросал гранаты... Гитлеровцы решили, что нас много, оставили грузовики и укрылись под машинами и в канавах. В этом бою мы взяли в плен 44 фашиста.

Впоследствии товарищ Кожемякин сражался на Лорианском фронте. Он установил на легковой машине тяжелый пулемет и, налетая на вражеские позиции, в упор расстреливал фашистов, нанося им большие потери. Такие дерзкие вылазки он совершал один...»

Федор Кожемякин пал смертью храбрых на передовой линии. Было ему тогда 34 года. Французское командование посмертно наградило его орденом Почетного легиона.

Федор Кожемякин был родом из Белоруссии. Мне удалось разыскать его родственников. Его братья и сестры также сражались с гитлеровцами. Брат Иван был комиссаром партизанского отряда в Белоруссии, награжден двумя орденами, погиб. Сестра Мария была партизанской связной. Брат Даниил, морской пехотинец, сражался на Северном фронте, где его тяжело ранило. Брат Петр был рулевым и комсоргом на легендарном мониторе «Железняков». Разыскал я и вдову Федора Кожемякина, и его дочь. От них узнал, что до войны Федор работал учителем в Лешнянской средней школе Минской области.

В годы войны тысячи советских людей сражались во Франции с гитлеровцами, Федор Кожемякин — один из тех, кого часто вспоминают его боевые французские друзья.

Геннадий НЕЧАЕВ.

Зима заявила об своих правах. Земля накрылась пушистой снежной коудрой. Мороз-мастик выткал и раскидал танцующую кисию инею, брызавшая перелески прашыла первая лыжня, звонким рэхам адазваўся ў лесе рып палазоў санак... Добры дзень, зіма!

Фота Я. КАЗЮЛІ.

PEOPLE want greater confidence in the morrow. People wish to work peacefully and bring up their children, and peace is necessary for this, said Leonid Brezhnev in speech at the dinner in Bonn.

The people of our states went through such grim sufferings during the years of the Second World War that it is no wonder that the very idea of a new war, the more so of a nuclear war, seems criminal to them.

There are situations in politics when a single wrong step may become a fatal one. The same holds true now, underlined Leonid Brezhnev. The point is in what direction the events in the European continent will develop in the near future: towards consolidating the fundamentals of peace, as was decided at Helsinki, or their destruction.

We consider the situation to be alarming. The West's biggest power is out to further spiral the arms race. This includes the adoption of new gigantic programmes for the deployment of strategic and other weapons, this also includes the start of production of neutron

other NATO countries in the region of Europe is to remain intact. In other words, if at present the ratio between the medium-range nuclear means of the two sides in Europe is expressed quite accurately by the figure of one to one, the USA would wish to change it to about two to one favouring NATO.

It is clear that the Soviet Union will never agree to such a variant. We call on our partners in the coming talks to adopt a more objective approach to the question and to seek, together with us, a solution which is really acceptable to both sides and useful for the cause of peace and universal security.

To facilitate the dialogue and to create a favourable atmosphere for it, we have put forward this proposal: while the talks continue, both sides should abstain from deploying new and modernizing the existing medium-range nuclear means in Europe. As you can see, there is no question here of any perpetuation for all times of the present level of medium-range nuclear means.

USSR-FRG SUMMIT

⊙ There are situations in politics when a single wrong step may become a fatal one.

⊙ The US proposal on medium-range nuclear weapons in Europe turns upside down the very notion of fairness and reciprocity. There is no question whatsoever of any "zero option" in it.

Leonid BREZHNEV declared this in the course of his visit to the FRG. He called for the further development of mutually beneficial bilateral USSR-FRG relations.

weapons. But using them would mean leaving Europe without human beings, turning it into a tombstone to itself.

Things have gone so far that assertions are being made about the possibility and all but the advisability of «limited nuclear wars». Doesn't the stubborn reluctance to assume on a mutual basis the commitment not to be the first to use nuclear weapons, as is proposed by the Soviet Union, speak for itself?

It comes out that the possibility to use nuclear weapons in the «European theatre of military operations» is being elevated to the status of a military doctrine. As if Europe, where hundreds of millions of people live, were already doomed to become a theatre of military operations. As if it were a box of little tin figurines, which do not deserve a better fate than being melted in the flames of nuclear explosions.

It is bitter and painful to speak of such things. But it is our duty, especially to young people, to say the whole truth about war. Not only about the tragedy of the past, but also about what a nuclear war may mean.

Whatever may divide us, Europe is our common home. Common fate has linked us through centuries, it links us today too.

The plans to deploy in Western Europe, above all on the FRG's territory, the new US nuclear-missile weapons targeted on the USSR, are creating for the whole continent such a formidable danger, which has never existed before, said Leonid Brezhnev. People are keenly aware of this danger and, of course, expect that everything will be done to eliminate it.

The question of nuclear weapons in Europe will be, as is known, the subject of Soviet-American talks in Geneva.

It would, of course, be naïve to surmise that the very fact of the start of the talks is enough to resolve a problem of such concern to the peoples of Europe. The outcome of the talks will depend on both sides. The Soviet Union goes to the talks with a firm intention to achieve positive results. As regards the other side, however, we are of the view that signs capable of putting one on one's guard abound.

In the USA, as well as in some other NATO countries, one frequently hears statements attesting to a desire to spare no effort to deploy new US missiles in Europe, rather than to a desire to seek a balanced agreement.

These apprehensions are only enhanced by the contents of the recently published US Administration's proposal as to how to solve the problem of medium-range nuclear weapons in Europe.

How do we assess this proposal? If one is to speak frankly, then, in our opinion, its sponsors turn upside down the very notion of fairness and reciprocity in a question affecting the interests and security and the very life of hundreds of millions of people. And, of course, there is already no question whatsoever of any «zero option» in it, stated Leonid Brezhnev.

It is being demanded of us that we should unilaterally disarm, while hundreds of land-based and sea-based missiles trained on our country and our allies, aircraft with nuclear bombs, all this formidable arsenal now in the possession of the United States and

Moreover should the other side consent to the moratorium I have just spoken about, the Soviet Union would be prepared not only to discontinue the further deployment of its SS-20 missiles. We would go even further.

As an act of goodwill, we could unilaterally reduce a part of our medium-range nuclear weapons in the European part of the USSR. In other words, to engage in some anticipatory reduction, moving to that lower level which could be agreed upon by the USSR and the USA as a result of the talks. This is a new and substantive element in our position.

In the course of the talks with the United States we will resolutely advocate radical cutbacks in the medium-range nuclear weapons maintained by each side in Europe. It stands to reason that specific figures should be worked out in the course of the talks. But speaking about us, we would be prepared to effect reductions not by dozens but by hundreds of units of weaponry of that class. I repeat, by hundreds of units. This is our approach.

If our counterparts display readiness to reach an agreement on the complete renunciation by both sides, the West and the East, of all the types of medium-range nuclear weapons aimed at targets in Europe, we stand for this.

Generally speaking, we stand for Europe becoming eventually free of nuclear weapons, both medium-range and tactical ones. That would be a genuine «zero option», which would be just for all the sides, said Leonid Brezhnev.

The 1970s, the decade of detente, did not pass without a trace. They made a deep impact on the consciousness of the nations, on the minds of the people. Detente has demonstrated that peaceful and mutually beneficial cooperation among nations is a realistic possibility. Moreover, it is an imperative need.

Quite a good deal of what is useful has been accumulated in this respect in relations between the Soviet Union and the FRG. The historical role of the Moscow Treaty has made itself felt here. This treaty and the commitments of the sides written into it reflected a new character of relations between our states and a new approach to the problems of ensuring peace in Europe. I think each of us can say with satisfaction: mutually beneficial cooperation between the USSR and the FRG has become a weighty factor of stability in the European continent and in international life as a whole.

Our contacts in various fields are evolving propitiously. Trade turnover between our countries is steadily growing and becoming ever weightier. A number of large-scale projects are in the offing, and some of them are projected into the next century. Contacts in the cultural field and between youth, trade union and other mass organizations have become livelier and more varied.

Our joint and purposeful work, said Leonid Brezhnev, is bringing a lot of good to our peoples. So let us cherish and multiply what we have achieved and for this purpose do everything within our power to safeguard and strengthen peace.

AIR BRIDGE BETWEEN THE USSR AND THE ANTARCTIC

A ceremony has been held at the Leningrad Pulkovo Airport to meet the airliner IL-18D (D is the Russian abbreviation for long distance). For nearly a month this Aeroflot liner has served the members of the Soviet expedition in the Antarctic, connecting the USSR and the Soviet aerological research station of Molodyozhnaya by an air bridge through Maputo, the capital of Mozambique.

It took the aviators only 9 hours and 15 minutes to make each flight from Maputo to the Soviet research base. They piloted the plane along 32°E, which is the shortest route. These flights became possible thanks to the construction of the first, and so far the world's

only, snow-and-ice airfield, at the Molodyozhnaya station. Altogether the aircraft made four flights.

This was the third super longdistance flight to the Antarctic, said Anatoly Berezin, chief of the piloting and navigation department of the Moscow Transport Administration of Civil Aviation. The first two, in January 1980 and February 1981, were test flights. Now the air bridge between the USSR and the Antarctic has been firmly established.

The 27th Soviet expedition is beginning its work on the ice continent. Its members will also rely on the IL-18D's service.

Boris BYCHKOV

MAKSIM BAGDANOVICH

MAKSIM BAGDANOVICH (1891—1917), one of the founders of modern Byelorussian poetry, was born in Minsk. His father, Adam Bagdanovich, was an ethnographer and historian, an active worker in the People's Will Society. In 1896 the family resettled in Nizhni Novgorod, where friendly relations sprang up between the poet's father and Maxim Gorky. Here the poet began his literary work. In 1913 the only book of his verse to appear during his lifetime — *Garland* — was published, and has since taken its place in the treasury of Byelorussian poetry.

In his creative work Bagdanovich draws widely on Byelorussian folklore. He enriched his national poesy with ancient West-European models. To his pen belong translations of the works of Ovid, Horace, Pushkin, Heine, Verlaine, Verhaern, Nekrasov, Shevchenko...

In his articles he wrote about the creators of Russian and Ukrainian literature, and devoted much attention to the question of the development of the Slav peoples' culture. The works of Maksim Bagdanovich are widely and frequently published in the Byelorussian Republic, and have been translated into many languages of the USSR and of the world.

Coloured lithograph by R. Sitnitsa to M. Bagdanovich's poem «Veronika».

LEVONIKHA

Ah, Levonikha, Levonikha of mine!
I shall call you back with my lovely line —
Your black eyebrows, like a horse-shoe arch —
Flashing eyes — just find a pair to match!
I recall your stately walk; more than this
I recall how sweetly you could kiss!
Ah, Levonikha, Levonikha of mine!
You could sing like nightingales divine.
You were always first to stamp your heel,
Like a whirlwind in the dance would reel.
When you reaped the field, in your stride,
Your Levon his smile could scarcely hide!
Ah, Levonikha, Levonikha of mine!
Half the hamlet found in you a god-sib fine!
You could best invite, bring your guests delight,
And respect one right, cheer a sufferer's plight.
You could in due time kindly words impart,
And a moment clasp one firmly to your heart.
Ah, Levonikha, Levonikha of mine!
May God grant you harmony in your time.
May you bring the sad ones happiness here,
All around as then you cheered, still may cheer.
In my memory you will always shine,
Ah, Levonikha, Levonikha of mine!
1915-16

When Vasily fell in war, as he died,
He remembered all his countryside.
Fare you well, yes, fare you well, O my land,
Fare you well, you furrows not upturned,
Never more shall I now speed the plough,
And the eager seed of rye shall not sow,
And the meadow's shade I shall not see,
Nor the field and glade, wide and free!
On your paths no more I shall go,
Your green grass no more I shall mow.
Forest dear, with you I'm forced to part,
Deep dark forest dreaming in my heart.
I shall never more call you mine,
I shall never fell the tall, tall pine.
Oh, farewell to you, family dear!
And farewell to you, my good comrades there.
I shall never press you to my breast,
Sit and talk, laugh and joke, and rest.
Now I bow my brow to you, Byelorus,
My poor country there I greet thus!
Your true son has not forgotten you,
For your sake is laid in damp earth too!
When Vasily fell in war, as he died,
He remembered all his countryside.
1915

НЕ ЗЛІЧЫЦЬ У НЕБЕ ЯСНЫХ ЗОРАК,

ТЫМ ІМЯ МІЛАЕ ВЫШЭЙ

З часам знікае ўсё слабое, надуманае і ўзвылічваецца папраўдному каштоўнае.

Чым болі сходзіць дзён,
начэй,
Тым імя мілае вышэй.

Гэтыя радкі з паэмы Максіма Багдановіча «Вераніка» — і пра яго самога. Усё далей у часе адыходзіць ад нас паэт, але бліжэй становіцца яго паэзія, уся яго літаратурная спадчына. У адным з юбілейных артыкулаў прафесар Алег Лойка напісаў, што ў Пушкіна ўсяго налічваецца лірычных вершаў каля сямісот, у Купалы іх — каля дзевяцісот, у Багдановіча — усяго дзвесці пяцьдзсят. У Пушкіна хрэстаматыімі лічацца чатыры дзесяткі, столькі ж іх у Купалы і... не меней у Максіма Багдановіча, хоць найменш ім напісана, найменш гадоў пра жыта на свеце.

У раннім дзяцінстве паэт быў адарваны ад Беларусі, рос і выхоўваўся за яе межамі, але лічыў сваёй роднай мовай беларускую, пісаў на ёй свае творы, сілы для барацьбы з жыццёвымі нягодамі і цяжкасцямі чэрпаў у гарачай, бязмежнай любові да роднай старонкі, яе мовы, народа. Багдановіч служыў Бацькаўшчыне аддана і шчыра, працаваў дзеля яе ўзвышэння, гараві, што бачыць яе занябанай і гаротнай, верыў, што не згасне ясная заранка, асвеціць родны край, адшукае ён свабодны шлях.

Максім Багдановіч — геніяльны паэт, аўтар першых беларускіх санетаў, трыялетаў, рандо, актаў, пентаметраў, тэрцынаў; ён таленавіты, самабытны празаік, першы беларускі літаратурны крытык, пачынальнік навуковай гісторыі беларускай літаратуры і мастацтва, палыміяны публіцыст, выдатны прадстаўнік рэвалюцыйна-дэмакратычнай школы. Максім Багдановіч і першы наш перакладчык. Ён перакладаў на беларускую мову паэзію з рускай, украінскай, сербскай, лацінскай, французскай, іспанскай, бельгійскай, нямецкай, скандынаўскай, ісландскай, персідскай і японскай моў.

Беларусь ганарыцца адным з лепшых і дастойнейшых сваіх сыноў і ў дзень 90-годдзя шырока і ўрачыста адзначыла яго юбілей. У той частцы

Мінска, якая калісьці называлася Тройцкім прадмесцем і дзе ў 1891 годзе нарадзіўся Максім Багдановіч, 9 снежня быў адкрыты помнік вялікаму песняру, імя якога стаіць побач з імёнамі пачынальнікаў сучаснай беларускай літаратуры — Янкі Купалы і Якуба Коласа. Слаўнай даце быў прысвечаны і ўрачысты вечар, што адбыўся ў Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета БССР. Ушанаваць светлую памяць Максіма Багдановіча, сказаць словы ўдзячнасці, пачуць яго неўміручыя вершы прыйшлі вядомыя дзяржаўныя і грамадскія дзеячы, дзеячы беларускай культуры і мастацтва, пісьменнікі, вучоныя, рабочыя, студэнты.

У Мінск прыехалі прадстаўнікі Маскоўскай і Ленінградскай пісьменніцкіх арганізацый, саюзаў пісьменнікаў Украіны, Літвы, літаратары з Горкага, Яраслаўля, Ялты.

Вершы, адрасаваныя Максіму Багдановічу, прачытаў на вечары ўкраінскі паэт Раман Лубкіўскі. Свята, прысвечанае Максіму Багдановічу, — гэта свята бессмяротнасці паэзіі, сказаў ён. Украінскі народ таксама сардэчна любіць выдатнага сына беларускага народа, як сам ён любіў Украіну.

У Вільні, у беларускай газеце «Наша ніва», друкаваліся вершы Максіма Багдановіча, у гэтым горадзе ён упершыню сустраўся з Янкам Купалам, Якубам Коласам, Канстанціяй Буйло, Змітраком Бядулем і іншымі беларускімі пісьменнікамі. У Вільні ў 1913 годзе выйшаў адзіны пры жыцці паэта зборнік яго вершаў «Вянок». Літоўская пісьменніца Эмілія Легутэ, дзялячыся сваімі ўражаннямі аб цудоўнай, тонкай лірыцы Багдановіча, сказала, што ў Вільнюсе не забыты месцы, звязаныя з імем нашага земляка. Горкаўскі паэт Генадзь Бядняеў і паэт з Яраслаўля Іван Смірноў расказалі, як адзначаецца юбілей Максіма Багдановіча ў іх гарадах. Большая частка жыцця Багдановіча прайшла на берагах Волгі. З Мінска ў Ніжні Ноўгарад пасля смерці жонкі пераехаў з пяцігадовым Максімам і іншымі дзецьмі бацька Адам Ягоравіч. У Яраслаўлі, куды сям'я перасялілася з Ніжняга Ноўгарада, Максім Багдановіч скончыў

гімназію і ў 1911 годзе паступіў у Дзямідаўскі юрыдычны ліцей.

Яраслаўскія і горкаўскія газеты на працягу года друкавалі артыкулы аб жыцці і творчасці беларускага паэта, яго вершы ў перакладзе на рускую мову. У інстытутах, бібліятэках і іншых установах праходзілі вечары, дэманстраваліся выстаўкі.

Вывучаючы ўсё, што паспеў зрабіць Максім Багдановіч за сваё кароткае жыццё, мы называем яго геніяльным. Геній не можа належаць толькі сабе, і нават толькі аднаму народу. Багдановіч інтэрнацыянальны. Гэта пацвярджаюць не толькі яго пераклады паэзіі з розных моў, але і яго артыкулы пра паэту братаў славянскіх народаў, прасякнутыя любоўю і павагай да тых, пра каго ён піша. Імя Максіма Багдановіча добра вядома ў славянскіх краінах, яго творы перакладзены ў Заходняй Еўропе, у Злучаных Штатах Амерыкі і Канадзе. Прафесар Ліверпульскага ўніверсітэта А. Макмілін, аўтар шматлікіх прац па гісторыі беларускай культуры, мовы і літаратуры, адзначыў, што менавіта, дзякуючы Багдановічу, «культурнае адраджэнне на Беларусі ў пачатку XX стагоддзя атрымала новы, еўрапейскі размах».

Кожнаму, хто знаёмы з творчасцю Максіма Багдановіча, з яго светлым і трагічным жыццём, ён бясконца дарагі як асоба. Хвароба, што абарвала яго жыццё на 26 вясне, вымушала яго свядома адмаўляцца ад таго, што для іншых было натуральным. Ён разумеў, што ніколі не зможа сказаць дзяўчыне «будзь маёй жонкай», ніколі не зможа ўзяць на рукі дачку. Адзінае, што заставалася паэту — праца. Ён працаваў удзень і ўначы, застаючыся пры гэтым усмешлівым і спакойным, добразычлівым і клпатлівым да іншых. Мы, беларусы, заўсёды будзем ганарыцца жыццёвым і творчым подзвігам Максіма Багдановіча.

Урачысты вечар, прысвечаны 90-годдзю Максіма Багдановіча, завяршыўся святочным канцэртаў майстроў мастацтва Беларусі.

Д. ВЯРХОЎСКАЯ.

НА ЗДЫМКУ: М. БАГДАНОВІЧ сярод супрацоўнікаў яраслаўскай газеты «Голос». 1915 год.

М. БАГДАНОВІЧ

ТРЫЯЛЕТ

Калісь глядзеў на сонца я,
Мне сонца асляпіла вочы.
Ды што мне цемь вечнай

Калісь глядзеў на сонца я.
Няхай усе з мяне рагочуць.
Адповедзь вась для іх мая:
Калісь глядзеў на сонца я.
Мне сонца асляпіла вочы.

Маладыя гады,
Маладыя жаданні!

Ні жуды, ні нуды,
Толькі шчасце каханья.

Помніш толькі красу,
Мілы тварык дзявочы,
Залатую касу,
Сіняватыя вочы.

Цёмны сад — вінаград,
Цвет бяленькі вішнёвы,—
І агністы пагляд,
І гарачыя словы.

Будзь жа, век малады,
Поўны светлымі днямі!
Пралятайце, гады,
Залатымі агнямі!

ПАГОНЯ

Толькі ў сэрцы трывожным пачую
За краіну радзімую жах,—
Успомню Воstrую Брану святую
І ваякаў на грозных канях.

У белай пене праносыцца коні,—
Рвуцца, мкнуцца і цяжка хрыпяць...
Старадаўняй Літоўскай Пагоні
Не разбіць, не спыніць, не стрымаць...

У бязмерную даль вы ляціце,
А за вамі, прад вамі — гады.
Вы за кім у пагоню спышыце!
Дзе шляхі вашы ідуць і куды!

Мо яны, Беларусь, панясліся
За твамі дзясцымі уздагом,
Што забылі цябе, адракліся,
Прадалі і аддалі ў палон!

Бійце ў сэрцы іх — бійце мячамі,
Не давайце чужынцамі быць!
Хай пачуюць, як сэрца начамі
Аб радзімай старонцы бальці...

Маці родная, Маці-Краіна!
Не усцішыцца гэтакі боль...
Ты прабач. Ты прымі свайго сына,
За Цябе яму ўмерці дазволь!..

Усё лятуць і лятуць тыя коні,
Срэбнай збруяй далёка грываць...
Старадаўняй Літоўскай Пагоні
Не разбіць, не спыніць, не стрымаць.

КОЖНЫ РАДОК, НАПІСАНЫ ПАЭТАМ, СТАРАННА Вывучаецца, беражліва захоўваецца

У ВЯНОК МАКСІМУ

У красавіку 1923 года Інстытут беларускай культуры ў Мінску атрымаў з Яраслаўля заяву бацькі Максіма Багдановіча Адама Ягоравіча, у якой той паведамляў аб сваім намеры перадаць рукапісны архіў сына. У «Красной ниве» ён прачытаў, што Інбелкультам падрыхтавана два акадэмічныя выданні беларускіх пісьменнікаў і паэтаў, якія выйдуча ўпершыню ў свет у поўным зборы. У першую чаргу будуць выдадзены творы Дуніна-Марцінкевіча, Багдановіча, Цёткі, Каганца і Ядвігіна Ш». У канцы красавіка 1923 года Адам Ягоравіч прывёз архіў Максіма Багдановіча і здаў яго Інстытуту беларускай культуры. Навуковыя работнікі дэталёва вывучылі аўтографы паэта і падрыхтавалі да выдання. Вынікам

чатырохгадовай работы з'явіўся двухтомны акадэмічны збор твораў паэта. У ім былі змешчаны паэтычныя, празаічныя і публіцыстычныя творы М. Багдановіча.

Выданне гэта лічылася поўным, хоць укладальнікі яго і адзначылі, што некаторыя аўтографы, абпаленыя ў час яраслаўскага пажару, расчытаць не ўдалося. На думку ўкладальнікаў, не ўвайшла толькі перапіска паэта і ўспаміны пра яго, сабраныя Адамам Ягоравічам у 1923 годзе. З гэтых матэрыялаў Літаратурная камісія Інбелкульту меркавала склаці трэці том твораў М. Багдановіча.

Справа збору пісьменніцкай спадчыны нялёгка. Частка рукапісаў Максіма Багдановіча засталася ў прыватных асоб, а многія з іх пасля

1920 года апынуліся за мяжой. За межы нашай краіны трапіў і каштоўны архіў Рамуальда Замкевіча. Літаратурнай камісія Інбелкульту не ўдалося сабраць публікацыі з гэтага архіва ў заходнебеларускім друку. Але ў той час гэта засталася не заўважаным.

Першым здолеў выявіць невядомыя тэксты Максіма Багдановіча Рыгор Жалязняк. Пішучы напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны першую дысертацыю пра Багдановіча, Рыгор Жалязняк пайшоў па шляху карпатлівай працы над абпаленымі рукапісамі. Яму ўдалося расчытаць аўтограф верша «Не бядуў, што хмары...», варыянт да верша «Як Базыль у паходзе канаў...» і да паэмы «Мушка-зелянушка», верш Янкі Купалы, перакла-

дзены Максімам Багдановічам на рускую мову «Для зямлі маіх прадзедаў», урыўкі з артыкулаў «Частушка», «Вобразнасць апісанняў у вершах В. Марцінкевіча» і «Чорнай незаконченнай драбросок».

У час вайны фашыстамі была разграблена бібліятэка Акадэміі навук БССР, і архіў рукапісаў Максіма Багдановіча знік. Горкая страта. Мы не ведаем, існуе ён дзе ці не. Добра яшчэ, што В. Мачульскі ў свой час апісаў яго. Гэты вопіс у некалькіх ступені можа аблягчы пошук страчаных аўтографу.

У 1945 годзе ў бібліятэку Акадэміі навук БССР была звернута з Германіі частка кніг, вывезеных фашыстамі. Сярод іх аказаліся два аў-

тографы Максіма Багдановіча. Адзін з іх спіс твораў паэта, напісаных на рускай мове і апублікаваных у рускіх часопісах і газетах 1912—1914 гадоў. Другі аўтограф — запіс розных афарызмаў. Гэтыя рукапісы апублікаваў Віталь Вольскі ў 1947—1949 гадах.

Пасля вайны вывучэнню спадчыны Максіма Багдановіча прысвядзілі свае працы многія літаратуразнаўцы. Па творчасці Багдановіча — паэта, празаіка, публіцыста, крытыка і перакладчыка — абаронена 7 дысертацый, напісана 16 кніг.

Цяпер спыняюся на вопісе і свайго пошуку. Пачала я гэту працу даўно, у 1956—1957 гадах, з вывучэння каментарыяў і вопісу аўтографу, складзеных В. Мачуль-

НЕ ЗЛІЧЫЦЬ У СЭРЦЫ СВЕТЛЫХ ДУМ

БЕЛЫМ КАМЕНЕМ АДЗНАЧЫМ...

«Белым каменем адзначаць гэты дзень» — такі радок рымскага паэта Катэла паставіў Максім Багдановіч эпіграфам да свайго артыкула пра 100-годдзе Тараса Шаўчэнкі. «Украінскае свята прыгварэцца ў свята ўсяго культурнага славянства», — прарочыў беларускі даследчык. Сёлета юбілей самага М. Багдановіча — не толькі наша вялікае свята, але і ўсіх нашых сяброў.

Першыя словы гэтага допіса думаліся ў Ялце, на самым пачатку вясны. З-за цёмна-сіняга мора праляталі над Крымам журавы і, радасна прыведзшы горы, бралі кірунак на поўнач. Быў якраз ля помніка паэту ў Місхоры, ля санаторыя «Беларусь», калі дзесьці ў вечным сінім небе зноў пачуў знаёмы кліч птахаў. Чарговы касяк журавоў (у гэта хацелася верыць!) палічы на радзіму паэта.

«Слухаю. Сэрца цацкаецца ў болі; строяцца ў новую даль жураўлі. Песню ўзялі: пранурчыць над полем, каб успаміны ўзышлі».

Сярод даўніх-прадаўніх паданняў Крымскага паўвострава ёсць паданне пра калыску. Ішлі спрэчкі між двума народамі. Каб усталяваць мір, пасол прапанаваў супрацьпаставіць прападчыну аддаць калыску свайго народа. Той ускінуў зброю: «Наўжо ты не ведаеш, што ў гэтай калысцы ўсе мы ўскормлены і што ля яе кляліся ў вернасці свайму народу нашы продкі?» Народ не

захацеў аддаць святыню, бо гэта азначала б, што ён добраахвотна згаджаўся пазбавіць сябе свайго імя, волі і незалежнасці. Людзі вырашылі да апошняга чалавека палегчы ў бітве, але захаваць гонар. Пачалася вайна. Меньшала абаронцаў сярга з адбіткам залатой калыскі. Тады іх правадыр занёс калыску ў патайную пяхору і заклаў каў магутных духаў адкрыць гэтую мясціну тым людзям, якія будуць шукаць яе для адраджэння народа, яго непакорнага духу... І такое ёсць паданне крымскай зямлі. Калісьці людзі, што жылі тут, праслаўлялі не ідала, а Вечнае Сіняе Неба.

«Вечнае сіняе неба! Сёння глядзіць на яго памяць мая, Пэце. Ты ў сэрцы сваім спляў зорак роднага слова і застаўся ў шчаслівых днях ВЕЧНЫМ І СІНІМ НЕБАМ».

У слоце «святая», як мне чуюцца, многа вясёлай мітусні, задаволенасці, бяседных тостаў... Святыя ж, прымеркаваныя да юбілеяў, гэта ў першую чаргу стралявы агляд асабовага складу, у даным выпадку — багдановічэўскіх прыхільнікаў, сярод якіх самая вялікая раць — яго чытачы. Калі б Максім Багдановіч мог сёння вярнуцца з Ялты ў горад свайго нараджэння, на зямлю продкаў, паўглядацца на нашчадкаў, ён, праходзячы перад намі, убачыў бы мільёны гарацых вачэй. Многа зроблена для Багдановіча, дзеля Багдановіча. І беларусам не сорамна было б глядзець у праніклі-

выя вочы свайго генія. Максім Багдановіч можна назваць прадвеснікам сучаснай Беларусі. Ён і ў самыя цяжкія часы верыў, што яго «краіна-браначка» ўстане і ўступіць на «свабодны шлях», «дачкаецца залацістага яснага дня». Нездарма яго адзіная прыжыццёвая кніга вершаў была названа «Вянок на магілу С. Е. Палуяна». Гэты чалавек ёсць, безумоўна, таленавітым пісьменнікам, крытыкам, драматургам.

На дваццатай вясне, у атмасферы стальпінскай рэакцыі, зняверыўшыся ў адраджэнні свайго народа, Сяргей Палуян дачасна пайшоў з жыцця. «Але ўспомніце яшчэ зорку свет...» — прарочыў Багдановіч, прысвячаючы яго памяці самае найдаражэйшае — адзіную кнігу. «Вянок» паэта, такім чынам — прынашэнне апошняга ахвяры бязвер'я. Нездарма ўслед за вершам «С. Е. Палуяну» М. Багдановіч паставіў верш «Каганцу», які заканчваецца радком, дзе выказана паэтам самае святае: «...Радзімаму краю служыць». Таму лагодную на першы погляд назву кнігі «Вянок» нягледзячы на тое, што гэтае слова ўспамінае з водарам зёлка, бязвіннай прыгажосцю палых красак. Грамадства, сучаснае Багдановічу (і ён гэта бачыў!), стварае сваю новую гісторыю, крокачы да сацыялістычнай рэвалюцыі. У адраджэнні Беларусі дасягнуты значныя зрухі. Гісторыя

народа, з якога выйшаў паэт, гэта ўжо не «табула раса» (чыстая дошка). Дык не будзем прыніжаць паэта, шукаючы разнатраў ў суровым і мужным, адчайным і апантаным яго «Вянку».

«На папірусе светлай ночы пакідае святанні запіс адзіны жывы летапісец багдановічэўскі Маладзін і пазначае сабою на нашым натахнёным небе адзін толькі знак прыпынку коску».

90 гадоў з дня сустрэчы з Максімам Багдановічам. 65 гадоў з дня развітання з ім... Апошняя бачыла яго Зоська Верас на мінскім вакзале. Паэт абяцаў ёй напісаць з дарогі. Зосьцы Верас — 90 налета. Дзіўна слухаць голас чалавека, з якім размаўляў сам Багдановіч. Праз Зоську Верас мы быццам злучаемся з голасам, думамі, дзеямі Паэта. Зоська Верас паказвала нядаўна складзеныя ёю, яе роднымі схемі і планы багдановічэўскіх мясцін. Тут і Ракуцёўшчына, і «Беларуская хатка», і дом, дзе жыў Бядуля і квартараваў Багдановіч. Так вольна адным адным чалавекам, адной сям'ёй фіксуецца для нашчадкаў прамены след Багдановіча. Дарэчы, усё мы сёння ў гэтай справе ўдзельнічаем па меры сваіх магчымасцяў: хто радком, хто ўспамінамі, хто прачытаннем яго твораў, дзе завет нашчадкам.

«Максім Адамавіч! Я ад Цябе, здалёк, дамоў вярнуўся. Памяць — вугален: і зноў Тваё імя душой спалыта. Іду Айчынай. Лега — да аблок... Уросся ва ўзрэм да васілёк, і ля яго дабрае наша жыта».

Сяргей ПАНІЗНІК.

ЯГО РУКОЙ

Людзі ішлі ў нязведанасць — сотні тысяч гналых вайною і жудасца, пакідаючы ля калюжыстых дарог пахільныя крыжы на малых і вялікіх магілах.

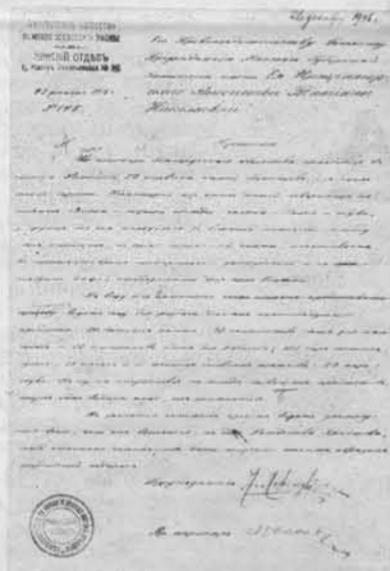
Бежанства... Людзі пакідалі Беларусь, а ён прыехаў. У Беларусь. У даўню вядомую і такую трывожна невядомую... Познім прыцемкам ці халодным кастрычніцкім зоркам 1916 года Максім Багдановіч прыехаў у Мінск, каб пра жыццё тут пяць месяцаў з васьмі, што засталіся яму, прыгаворанаму хваробай да сцэжкі, якой не вяртаюцца назад.

Ён крочыў па стоеным, засцярожаным горадзе, азіраючы мясціны, дзе нарадзіўся, дом, у якім маці яго пачула першы крык сына. Няўмоўная пачварная немач гняла яго, апошнія сілы забірала служба ў харчовай камісіі — яго, акрыленага паэзіяй, прыцскалі нудныя паперы і лічбы. Дзе ж бра-

ліся яшчэ сілы, каб працаваць у Мінскім адзеле Беларускага таварыства дапамогі пацярпелым ад вайны, як вытрымлівала яго сэрца, перапоўненае болей за свой народ? Захаваўся дакумент, напісаны рукою паэта — нібы дакрамецца да яго трапяткай рукі, да амаль апошніх старонак яго кароткага, нібы свячэнне знічкі, жыцця. Уявіце: пранізаны сцюжай горад, 22 снежня 1916 года. Набліжаецца Новы год, 1917... Фінал жыцця паэта ўжо зусім блізка, а ён думае пра дзяцей, адарваных вайной ад бацькоў, дзяцей з сінімі ценямі вачэй. І піша сваім непаўторным почыркам прашэнне, каб дзеці атрымалі адзенне і абутак. Ён думае пра дзяцей — чужых, занядабных, ён думае пра сваіх нашчадкаў, пра нас

НА ЗДЫМКУ: прашэнне, напісанае Максімам Багдановічам 22 снежня 1916 года. Арыгінал захоўваецца ў Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве БССР у Мінску (друкуецца ўпершыню).

Людміла ЗАБАЛОЦКАЯ,
Віталь СКАЛАБАН.

скім і змешчаных у першым акадэмічным выданні «Твораў» Багдановіча.

Занялася я таксама пошукам сваякоў Максіма Багдановіча і перапіскай з рознымі архівамі. У дваюраднай пляменніцы Максіма Багдановіча Наталлі Кунцэвіч (жыве ў Горкім) я знайшла рукапіс зборніка «Зеленя», які шукала, а таксама два экзэмпляры «Вянка», выражэнне з часопіса з артыкулам «Краса і сіла» з уласнаручымі даравальнымі надпісамі паэта і многа фотаздымкаў усёй сям'і Багдановічаў, самага Максіма, пачынаючы з гадавалага ўзросту і да вучобы яго ў апошнім класе гімназіі. Многія з гэтых здымкаў былі раней невядомыя. Усе аўтографы і фотаздымкі Наталлі Глебаўна аддала мне. Я захоўвала іх у Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна, дзе імі шырока карысталіся.

Рэальныя вынікі даў і прагляд прыжыццёвых перыядычных выданняў. Удалося знайсці некалькі невядомых нам раней вершаў, якія

не ўвайшлі ў першае акадэмічнае выданне паэта.

Невядомы былі раней і некаторыя артыкулы, з іх найбольш цікавыя «Іван Франко» і «Новая інтэлігенцыя» з петраградскага часопіса «Жизнь для всех». У артыкуле «Новая інтэлігенцыя» Максім Багдановіч фармулюе задачы інтэлігенцыі ў рэвалюцыйна-вызваленчым руху народаў Расіі.

У літаратурнааўчай літаратуры ніколі не ўпамінаўся артыкул В. Рагоўскага 1914 года «Беларусь у песні», надрукаваны ў польскім часопісе «Echo literacko-artystyczne».

Аўтар высока ацаніў творчасць М. Багдановіча і змясціў у артыкуле тры вершы паэта ў сваім перакладзе на польскую мову. З публікацыі І. Саламевіча мы ведалі пра пераклад верша «Случкія ткачылі» на польскую мову, зроблены ў 1913 годзе Ю. Вяжынскім. Пераклад В. Рагоўскага 1914 года быў невядомым. Работы гэтыя яшчэ чакаюць літаратурназнаўчага аналізу.

У пісьме да супрацоўнікаў «Нашай нівы» ад 7 лістапада 1913 года Максім Багдановіч пісаў: «На радзкіню «Н. Н.» пасылаю паэмку «У вёсцы», першую з аддзела «Мадонны», гэты аддзел пасвячаю А. Р. К. (так, толькі літары і пастаўце)». Мне ўдалося разгадаць гэтыя літары і давесці, што цыкл «Мадонны» прысвечаны Ганне Рафаілаўне Какуевай і што пра яе ідзе гутарка і ў апавяданні «Марына», напісаным у цяжкі для Багдановіча час. Гэта аўтабіяграфічнае апавяданне Максім Багдановіч сам не друкаваў, яно апублікавана пазней з аўтографа.

Трэці напрамак маіх пошукаў — збор успамінаў. Сабрала іх з рускага і беларускага друку і з яраслаўскага архіва паэта. У Мінску запісала ўспаміны са слоў акадэміка Ц. Годнева, які на працягу чатырох год вучыўся з М. Багдановічам у яраслаўскай гімназіі.

Па маёй просьбе напісала цікавыя ўспаміны стрыечная сястра Максіма Багдановіча Ганна Валасовіч-Гразнава.

Усё ўвайшло ў кнігу «Шлях паэта».

Вельмі многа дало мне знаёмства са сваяком Максіма Багдановіча, яго дваюраднымі пляменніцамі — Наталляй Кунцэвіч, Анастасіяй Бараховіч і Таццянай Сібіраковай. Гэта ўнучкі Магдаліны Ягораўны, старэйшай сястры Адама Ягораўна. Яны вельмі паважалі свайго дзеда Адама і шмат чаго ведаюць з яго слоў пра Максіма. А на ложку Наталлі Глебаўны сядзіць і зараз мішка Васенька, якая калісьці ў дзяцінстве падарыў ёй Максім Багдановіч.

Шчыра ўдзячна я і яшчэ аднаму чалавеку — сыну Ганны Какуевай, якой Максім Багдановіч прысвяціў пэтымліны цыкл «Мадонны» і назвала вершаў «Мікалай Лілею» жыве ў Ленінградзе. Там мы і сустрэліся, а перанісваемся многа год.

Усе сабраныя мной аўтографы і фотаздымкі я да 90-годдзя паэта здаю ў Літаратурны музей Максіма Багдановіча.

Ніна ВАТАЦЫ.

ХРОНІКА ЮБІЛЕЮ

Рэспубліканскае свята паэзіі, прысвечанае 90-годдзю М. Багдановіча, сабрала 29 жніўня ў Мінску прыхільнікаў яго таленту з Беларусі і Украіны, Літвы і Латвіі, Масквы, Ленінграда і іншых гарадоў Расіі.

Вясною беларускія пісьменнікі заклалі ў Ракуцёўшчыне Максімаў сад. 70 дрэўцаў сімвалізуюць тыя гады, што мінулі з часу гасцявання паэта ў гэтай маляўнічай беларускай вёсцы.

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» выпусціла факсімільнае выданне зборніка паэта «Вянок». Рыхтуецца да друку кніга М. Багдановіча і на рускай мове ў перакладзе Б. Спрычана. Крыху раней выйшаў зборнік успамінаў і біяграфічных матэрыялаў, складзены вядомай даследчыцай жыцця і творчасці М. Багдановіча Н. Ватацы — «Шлях паэта». [Як вядома, у бібліятэцы газеты «Голас Радзімы» сёлета выйшла кніжка «Песня Максіма» гэтага ж аўтара]. Токік выбраных твораў М. Багдановіча падарыла чытачам выдавецтва «Юнацтва».

Аддзяленне грамадскай навукі АН БССР, Саюз пісьменнікаў БССР, Інстытут літаратуры імя Янкі Купалы правялі навуковую канферэнцыю, прысвечаную творчасці паэта.

У Маладзечна адкрылася выстаўка прац мясцовых жывапісцаў і графікаў, адбыўся канцэрт, на якім песні на словы М. Багдановіча і творы, прысвечаныя яму, выконвалі выкладчыкі і навучэнцы музычнага вучылішча, школьнікі.

Цікава прайшлі юбілейныя ўрачыстасці на філалагічным факультэце Белдзяржуніверсітэта. Гасцямі студэнтаў былі вядомыя беларускія літаратары, кампазітар Ю. Сімяняка, паэты-перакладчыкі з Украіны і Расіі — Р. Лубкіўскі і А. Бараховіч, прафесар Варшаўскага ўніверсітэта пэтр Алесь Барскі. На трох мовах гучалі вершы юбіляра, дзіцячы хор выканаў песні на яго словы, удзельнікі мастацкай самадзейнасці паказалі інсцэніроўку паводле яго твораў. Быў праведзены студэнцкі конкурс на лепшы верш у гонар М. Багдановіча.

Супрацоўнікі Літаратурнага музея М. Багдановіча, які будзе размешчаны ў раёне старога Мінска, дзе зараз ідзе рэстаўрацыя, наладзілі да юбілея выстаўку сабраных рэчаў і дакументаў у Дзяржаўным музеі БССР.

Беларускае тэлебачанне ў дні святкавання юбілею паказала некалькі перадач, прысвечаных жыццю і творчасці М. Багдановіча. Так, у «Спадчыне» гаворка ішла пра даследаванні рукапісаў і малавядомых твораў паэта, пра архіўныя пошукі, сваімі ўспамінамі падзялялася пісьменніца Зоська Верас, якая была асабіста знаёма з паэтам. Спектакль «Шчасце толькі глянула нясмела...» даў глядачам магчымасць глыбей адчуць і зразумець юначыя парыванні, тонкі лірызм і жыццьялюбства паэта; трагічны лёс не зламаў яго талент, душу, не пахіснуў яго адданасць радзіме і будучыні аднаваць дзеля жаданні свайго народа.

11 снежня ўрачысты вечар, прысвечаны 90-годдзю беларускага паэта М. Багдановіча, адбыўся ў Цэнтральным Доме літаратараў у Маскве.

«ПАЧУЦЦЁ З ДУШЫ БЯЖЫЦЬ...»

347 твораў, 200 аўтараў. Такія лічбы назваў міністр культуры БССР Юрый Міхневіч, адкрываючы 8 снежня ў Палацы мастацтва рэспубліканскую выстаўку, прысвечаную 90-годдзю з

Экспазіцыю склалі творы розных жанраў. Вядома, тут шмат партрэтаў. Хоць у аснову іх пакладзены фотаздымкі Максіма розных гадоў, глядач амаль у кожным палатне адкрывае для сябе нешта новае, бо ў маляўнічых фарбах ці чаканых лініях графічнага аркуша кожны мастак увасобіў уласнае разуменне паэта і яго эпохі, адлюстрававу той ці іншы

настрой, стан, узрост, па-свойму прачытаў і ўспрыняў яго хвалюючыя словы.

Вобразны свет паэзіі Максіма Багдановіча такі багаты, што далёка не вычэрпваецца працамі, паказанымі ў Палацы мастацтва, ён будзе жывіць, натхняць творцаў яшчэ не аднаго пакалення. Улюбёным матывам многіх нацюрмортаў стаў «цвяток радзімы васілька». Кветкі ўвогуле шчодр «сыпаліся» да ног паэта, тонкага лірыка, песняра роднай зямлі, яе характэрна і светлай будучыні. І краевіды Беларусі шырока прадстаўлены на выстаўцы. Асабліва «шанцавала» Ракуцёўшчыне і яе ваколіцам.

Мастацкія творы быццам увабралі ў сябе ўвесь жыццёвы і творчы шлях паэта. Калі ўяўна выстраіць іх у храналагічным парадку, то мы ўбачым тут «Партрэт маці» і сямейны партрэт з бацькам, спынім увагу на доме, у якім Багдановічы жылі ў Гродна, паспрабуем уявіць тагачаснае жыццё ў Ніжнім Ноўгарадзе і Яраслаўлі, разглядаючы волжскія берагі і шматлікія купалы цэркваў... Перад намі быццам пройдзе супрацоўнікі «Нашай нівы», дзеячы культуры і літаратуры Беларусі пачатку XX стагоддзя. Ялта трагічным акордам уварвецца ў мелодыю жыцця.

У разнастайнай, колькасна

багатай экспазіцыі мне было найбольш цікава вылучыць адну плынь і прыгледзецца да яе ўважліва. Менавіта: як разумеюць і паказваюць паэта, які стаў класікам нацыянальнай літаратуры, пражывушы ўсяго дваццаць шэсць вяснаў, сучасныя маладыя мастакі. У выстаўцы ж удзельнічалі не толькі нядаўнія выпускнікі Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута, але і студэнты. Іх работы не былі самымі значнымі ў экспазіцыі, што зусім натуральна. Часам не ставала прафесійнага майстэрства, каб належна увасобіць арыгінальную задуму, або жыццёвага вопыту і ведаў, якія дапамагалі старэйшым мастакам больш выразна паказаць мінуўшчыну, хаця і недалёкую па гадах. Затое яны краналі шчырасцю, у большасці праца маладых Багдановіч, яго творчасць успрымаліся як надзвычай важная і неад'емная частка сённяшняга духоўнага жыцця народа.

Творы гэтых аўтараў больш камерныя, больш лакальныя па сюжэтах. Р. Сітніца ў каларовай літаграфіі паводле «Веранікі» пераканаўча, праўдзіва паказаў у вобразах-асацыяцыях надзеі і радасць кахання, тугу па няздзейсненых марах, саму мелодыю багдановічаўскага шэдэўра. «Роздум» — так можна назваць жывапісны партрэт, вы-

кананы В. Альшэўскім. На твары паэта, які сядзіць ля адчыненага акна, ёсць і след суму, хваробы, адзіноты. Але над усім пануе воля, прага творчасці, жаданне жыць у імя высокай мэты. Поўная сімвалаў і алегорый, знешніх эфектаў карціна М. Селешчука, якому сугучна пазтава дасканалася валоданне формай, адточанасць радкоў, класічная выразнасць. Акварэль М. Лапаніка паказвае бачаныя і ў іншых букет васількоў, акно, кнігу. Але якой чысціней, паэтычнай узнісласцю поўніцца нацюрморт! Габелены, дываны і бацікі многіх аўтараў распрацоўваюць тэму «зачараванага царства». Буяныя кветкі, таямніцы ляснога гушчару — відовішча захапляе маляўнічасцю, багаццем коле-

равых спалучэнняў. С. Свістунавіч арыгінальны нават у выбары тэмы для сваіх габеленаў. —ён увасобіў «Пагоню» і «Апокрыф».

...Гляджу на выключна лакальны, але шматзначны плакат К. Вашчанкі, жыццярэдасны партрэт паэта-юнака, напісаны Л. Гоманавым, поўны тонкага настрою, паэтычнасці нацюрморт Г. Лойкі і ўспамінаю радкі з трыялета Багдановіча:

Чэліні статуі не рабіў,
А толькі статуэткі,
Аднак артыста шчыры быў.

Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: А. ШАТЭРНИК. «Максім Багдановіч»; А. КСЯН-ДЗЮУ. «Увечары. Сямейны партрэт»; В. ЦІХАНУ. «Вянок жыцця».

ЗОРКА ВЕНЕРА ЎЗЫШЛА

Перад хатай майго аднавяскоўца Алёшы Дудко буялі кветкі — ружы, вяргіні, шпарага, пасаджаныя і дагледжаныя яго сястрой Анютай. Кветкі на вуліцу не пускаў замшэлы плот. А каля плоту стаяла лаўка, прыкрытая зверху кронай старога клёна. Вечарамі на лаўцы гаманілі кабеты, а зрэдку, звычайна пры субоце, сюды выходзіў і сам Алёша. Выходзіў не так сабе, а са скрыпчай у руках.

Як толькі падавала голас скрыпка, вакол музыканта збіраліся дзяўчаты — садзіліся на лаўку, на камень, што ўрос у зямлю, а іншыя стаялі. Падыходзілі дзецюкі, прыбегалі і мы, падшыванцы. Што ў вёсцы магло абысціся без нас?

Алёша быў хлопец негаваркі і спакойны. Але што ён вытвараў тым смычком! Скрыпка ў яго руках і пела, радавалася, і плакала, галасіла, а то ціха сумавала. Усе маўчалі. Ведалі: спачатку ён іграе несур'езна, толькі прымяраецца. А вось зараз...

І пачыналася песня. Звінелі галасы дзяўчат:

На вуліцы камень сонца распаліла,
Кліча маці вясёраці — вясёра не міла...

Станавілася радасна і хораша. Ах, як хацелася хутэй вырасці і прыдбаць такую скрыпачку! Ад урачыстасці, ад гэтага пякучага жадання падкатваўся камяк да горла. Калі ў гэты момант загалвалі бегчы дамоў і спаць, то камяк імгненна раствараўся і выцякаў з вачэй ціхімі слязамі крыўды, а калі не чапалі, то ён разліваўся па целе салодкім шчасцем.

Кульмінацыяй таго шчасця была песня «Зорка Венера». Са струн скрыпкі сачылася дзіўная, чароўная музыка. Ніхто не смеў гэту музыку перабіць! Нельга было варухнуцца, брыдка было аб чым звычайным, будзённым падумаць. Нейкі кароткі час дзяўчаты цешыліся мелодыяй, а калі адной скрыпцы станавілася нясцерпна сумна, яны пачыналі:

Зорка Венера ўзышла над зямлёю,
Светлыя згадкі з сабой прывяла...

Потым у сне песня звінела да світаньня... Вясковыя, канешне, ведалі, што «Зорка Венера» — не Алёшава песня, хаця сам ён выдумвае музыку («сачыняе» — не гавары-

лі). А чыя? Хто сатварыў такое дзіва? Нейкі, мусіць, не звычайны, не такі, як усе, чалавек.

— Ну скажы, скажы — хто прыдумаў песню? — чапіўся я да старэйшай сястры.

— Паэт прыдумаў.

— А як яго завуць?

— Каб я ведала. У Алёшы спытай.

Спытай... Да яго ж так не пойдзеш, як да малых. Ён, аднак, дачуўшыся пра маю цікавасць да кніжак, сам паклікаў у хату. Даў пачытаць апавяданні Ядвігіна Ш. У шуфлядцы стала ляжала яшчэ некалькі кніжак, можа нават з малюнкамі — з'ява, адзначу я цяпер, не вельмі частая сярод сялян у Заходняй Беларусі. Алёша прыкмеціў, як хціва заблішчалі мае вочы, і таму паабяцаў:

— Прачытаеш тую — дам во гэту, — і дастаў зборнік вершаў Максіма Багдановіча. Там знайшлася «Зорка Венера»!

Вершы адмыслова я не вучуў на памяць, але пакуль чытаў іх адзін ці для маці, то яны самі роўненька ўкладваліся ў галаву: і «Зорка», і «Слуцкія ткачыхі» і іншыя. У складках памяці назаўсёды застаўся і такі, калі помніце, трыялет:

Мне доўгае расстанне з Вамі
Чарней ад Ваших чорных кос.
Чаму ж нядобры час прынёс
Мне доўгае расстанне з Вамі?

Але не давала спакою пытанне:

— Алёша, а што такое «трыялет»?

— Назва верша.

— А «санет»?

— Таксама назва. Вершы, як і людзі, імёны маюць: ты — Валодзя, верш — Трыялет.

Памылка ў тлумачэнні не мела асаблівага значэння. У той час, калі на маёй роднай Маладзечаншчыне мастацкае слова рэдка гасцывала пад вясковымі стрэхамі, важней за ўсведамленне формы быў змест. Песня, паэзія, музыка, само гучанне слоў роднай мовы стваралі ў свядомасці гармонію характэрна і добра, абуджалі любоў да бацькоўскай зямлі.

Калі чалавечую свядомасць назваць душой і ўявіць яе вялізнай умяшчальнай доўрай і злых пачуццяў, то прыйдзеца прызнаць, што ў тым куточку душы, які ў дзяцінстве назаўсёды быў заняты паэзіяй, ніколі не здолела пасяліцца зло. У тым куточку, дзе засталася свяшчэнная «Зорка Венера», ніколі не бывае нічога цёмнага і змрочнага.

А можа той светлы куточак — пераселеная ў чалавечае нутро часцінка душы паэта?

Індуісты вучаць, што душы не паміраюць, а перасяляюцца: добрая — у добрага, злая — у злага чалавека. Не ведаю, як там такое перасяленне адбываецца ў Індыі, аднак сведчу асабіста, што душы паэтаў сапраўды не паміраюць, бо разам з бессмяротнымі вершамі Максіма Багдановіча яшчэ ў дзяцінстве я атрымаў навечна нейкую часцінку яго душы.

Уладзімір БЯГУН.

СЛУЦКІЯ ТКАЧЫХІ

Словы М. БАГДАНОВІЧА Муз. М. МАЦІСОНА

Moderato

1. Ад род-ных ніў, ад род-най ха-ты у пан-скі
дво-гі-я ча-сі- ны, дзе-во-чы-

двор дзе-ля кра-сы я-ны, бяз-до-ль-ныя я, у-
я за-бу-шы сны, сва-е шы-ро-кі-я тка-

— з- ты ткіць за-па-ты я па-я- сны. 2. І ш-гам/
— ні- ны на лад пер- сід- скі ткуць я-

— ны. 3. А за-сва-кой смя-ш-ца по-ле, а-я-е
пе- бл-за ак-на, — і ду-кі змну- ца мі-ма-

- во- лі- ту- да, дзе рас- шы- ла вис-па.

Ад родных ніў, ад роднай хаты
У панскі двор дзеля красы
Яны, бяздольныя, узяты
Ткаць залатыя паясы.
І цягам доўгія часіны,
Дзівочыя забыўшы сны,
Свае шырокія тканіны
На лад персідска ткуць яны.
А за сцяной смяецца поле,
Зіра неба з-за акна,
І думкі мкнучца мімаволі
Туды, дзе расцвіла вясна;
Дзе блішча збожжа ў яснай далі,
Сінеюць міла васількі,
Халодным срэбрам ззяюць хвалі
Між гор ліючайся ракі;
Цямнее край зубчаты бора...
І тчэ, забыўшыся, рука,
Заміж персідскага узора,
Цвяток радзімы васілька.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордена Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.
Зак. 1996.